

KORTISOOL SÜLJES

Lühend	Sal-Cort morning Sal-Cort night
Mõiste	<p>Kortisool on neerupealiste koores vastusena hüpofüüsist vabanevale kortikotropiini (ACTH) stimulatsioonile sünteesitav glükokortikoidhormoon. Kortisooli sisaldus veres ja samuti ka süljes on ACTH ööpäevarütmi tõttu suure ööpäevase varieeruvusega (hommikul umbes kaks korda suurem kui südaöösel).</p> <p>Cushingi sündroomi korral kortisooli ööpäevane rütm häirub. Kuna öösel on vereproovi andmine keeruline, kasutatakse ööpäevarütmi hindamiseks kortisooli määramist süljest.</p> <p>Süljest määratava kortisooli kontsentratsioon on proportsionaalne vaba ehk bioloogiliselt aktiivse kortisooli sisaldusega veres. Süljeerituse muutused ei mõjuta analüüsitulemust.</p>
Näidustused	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kahtlus Cushingi sündroomile või hüperkortisolismile ▪ Kortisooli sekretsiooni ööpäevase rütmi hindamine
Patsiendi ettevalmistus	<p>Hommikune proov koguda enne hambapesu ja söömist. Muul ajal peab söömisest, joomisest, suitsetamisest, närimiskummi närimisest olema möödas vähemalt 30 minutit. Hambaravist peab olema möödas vähemalt 2 päeva.</p>
Proovivõtu vahendid	Süljekatsuti kortisooli määramiseks (Salivette, sinine kork) Proovinõu küsida laborist.
Proovi võtmine	<p>Eemaldada katsutilt kork, võtta katsutist tampoon (NB! katsuti plastikosi mitte eemaldada).</p> <p>Mäluda tampooni suus 1-2 minutit, panna tagasi katsutisse ning sulgeda katsuti korgiga.</p> <p>Katsutile kirjutada patsiendi nimi, proovi kogumise kuupäev ja kellaaeg.</p>
Materjali säilivus ja transport	20–25 °C 1 päev, 2–8 °C 14 päeva
Teostamise aeg ja koht	Argipäeviti, kliinilise keemia labor, Ravi 18
Mõõtmismeetod	Elektrokemoluminestsents
Referentsvahemikud	<p>Hommikul kl 6-10: < 24,1 nmol/L</p> <p>Öösel kl 23.30-00.30: < 11,3 nmol/L</p>
Tõlgendus	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kortisooli öine kõrge väärtus on Cushingi sündroomi varaseks tunnuseks. <p>Segavad tegurid:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Suitsetamine, alkohol, mõned ravimid (glükokortikoidid, antikonvulsandid, östrogeenid) ▪ Verega saastunud süljeproov ei sobi analüüsimiseks ▪ Biotiin > 5 mg päevas. Patsiendid, kes tarvitavad suures annuses biotiini, peaks koguma proovi vähemalt 8 tundi peale viimast biotiini manustamist. ▪ Tugev stress – nt. kirurgilised operatsioonid, traumad ja muud rasked üldseisundid
Konsultatsioon	Liisa Kuhi, Piret Kedars
HK hinnakirja koodid	66707
Kirjandus	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hofmann W, AUFENANGER J, HOFFMANN G (2016) Laboratory Diagnostic Pathways: 67-79 2. Elecsys Cortisol II meetodi infoleht (12.2017), Roche 3. Salivette Hygienic saliva collection for diagnostics and monitoring, Sarstedt
Koostaja	Piret Kedars